

EESTI TÕUGU HOBUSTE JÕUDLUSKONTROLL

Seaduslik alus

Eesti tõugu hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seadusele, Loomakaitseseadusele, eesti tõugu hobuste säilitus- ja aretusprogrammile, sh Aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise korrale ning Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnustamise korrale, FEI määrustikule.

Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste välimiku-, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema geneetilise väärtuse hindamiseks;

Jõudlusandmed on jõudluskontrolli läbiviimisel kogutud andmed;

Suguhobune – täkk või mära;

Aretusloom – eesti tõugu hobune, keda kasvatatakse aretuse eesmärgil;

Noorhobune – kuni 6 aastane täkk, mära või ruun.

Jõudluskatsed – vastavalt juhendile läbi viidud katsed hobuste võimete väljaselgitamiseks;

Piirkondlik ülevaatus – aretajate poolt eri piirkondades organiseeritud noorhobuste jõudluskontroll;

Finaalülevaatus- Eestis toimuv üleriigiline noorhobuste või suguhobuste jõudluskontroll, kuhu kutsutakse hobune tõu-ja hindamiskomisjoni otsusega;

I. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumise, nende õigsuse kontrollimise, töötlemise ja säilitamise kord

1. Jõudluskontrolli eesmärgid ja alustamise tingimused

Eesti hobuste jõudluskontrolli eesmärk on jõudluskontrolli läbinud hobuste kohta andmete kogumine, töötlemine, aretajatele valikute tegemiseks informatsiooni andmine ning võimalusel aretusväärtuste määramine.

Jõudluskontrolliga on tegu juhul, kui antakse hinnang varsa arengule ja üldmuljele, hinnatakse noorhobuseid või suguhobuseid, katsetatakse hobuseid rakendis, võõrratsaniku testil, vabahüpete testil või ratsaspordivõistlustel.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist võib teostada Eesti Hobusekasvatajate Seltsi poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja. Vajadusel kaasatakse eksperte.

Jõudluskontrolli teostatakse järgmiste etappidena:

1.1. varsa areng ja üldmulje;

Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.

1.2. kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;

Kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine toimub vastavalt hobuste hindamise juhendile. Alates 01.01.2016 võetakse kasutusele täiendavalt noorhobuste lineaarne hindamine vastavalt lineaarse hindamise juhendile.

1.3. suguhobuste (alates kuuendast eluaastast) hindamistulemused ülevaatustel, võimalusel koos järglaste hindamisega;

1.4. eesti tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed);

Eesti tõugu hobuste katsed rakendis toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele eesti tõugu hobustele.

1.5. võõrratsaniku test (sh vabahüpete test);

Võõrratsaniku test ja vabahüpete test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt koostatud juhendile.

1.6. Ratsaspordivõistlused.

Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi, mis järgivad Eesti Ratsaspordi Liidu (ERL) poolt vastu võetud põhimõtteid ja juhendeid.

2. Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

2.1. varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;

2.2. kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;

2.3. suguhobuste hindamine – alates kuuendast eluaastast;

2.4. eesti tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)- alates kolmandast eluaastast;

2.5. võõrratsaniku test (sh vabahüpete test) - alates kolmandast eluaastast;

2.6. ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

3. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ja registreerimine

Põlvnemisandmete kogumine ja registreerimine toimub hobuste jõudlusandmete registreerimisel jõudluskatsete ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse eesti tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuse põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinud hobustel võib olla põlvnemistunnistus). Jõudlusandmete registreerimise aluseks saavad olla vaid protokollid, mida säilitatakse EHSi büroos. Teise organisatsiooni andmebaasis olevad andmed ei saa olla jõudlusandmete tõendamise aluseks.

Jõudluskatsete algdokumendid kogutakse ja säilitatakse EHSi büroos. Võistlustulemuste andmete registreerimisel kasutatakse lisaks EHSi poolt kogutud andmetele veel Eesti Ratsaspordi Liidu andmebaasis olevaid andmeid.

4. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Eesti tõugu hobuste hindamise juhend (lisa 1)
- Hobuse hindamisleht (lisa 2)
- Võõrratsaniku testi juhend (lisa3)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht (lisa 4)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht võõrratsanikule (lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (lisa 6)
- Vabahüpete testi hindamisleht (lisa 7)
- Hobuste sõidu-ja veokatsete eeskiri (lisa 8)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete juhend (lisa 9)
- Karikasarja Eesti Hobune üldjuhend takistus- ja koolisõidus (lisa 10)
- Eesti tõugu hobuse välimiku ja jõudluse lineaarse hindamise juhend (lisa 11)
- Eesti tõugu hobuse välimiku ja jõudluse lineaarse hindamise leht (lisa 12)

Eesti Ratsaspordi Liidu võistlusmäärustikud on kättesaadavad ERL kodulehel www.ratsaliit.ee

5. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, tõugude geneetilise hindamise metoodika, indeksid

Jõudlustunnuste geneetilise hindamise aluseks on lineaarne hindamine. Lineaarne hindamine toimub vastavalt juhendile.

Lineaarse hindamise käigus kogutavad andmed kantakse lineaarse hindamise lehele.

Lineaarse hindamise lehe andmed sisestatakse tõuraamatu andmebaasiga seotud andmetöötlustabelisse. Andmetöötlus võimaldab jõudlusandmete geneetilise hindamist. Eesti tõugu hobuse geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooli ja Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli Keskusega.

6. Välimiku tunnuste geneetiline hindamine, tingimused, standardid, grupeerimised ja tunnused

Välimiku tunnuste geneetilise hindamise aluseks on lineaarne hindamine. Lineaarne hindamine toimub vastavalt juhendile. Lineaarse hindamise käigus kogutavad andmed kantakse lineaarse hindamise lehele. Lineaarse hindamise lehe andmed sisestatakse tõuraamatu andmebaasiga seotud andmetöötlustabelisse. Andmetöötlus võimaldab jõudlusandmete geneetilise hindamist.

Eesti tõugu hobuse geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooli ja Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli Keskusega.

7. Erinevate välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded, mudelid ja standardid, indeksid, nende arvutamise metoodika

Nõuded eesti hobuse tüübile ja välimikule on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Jõudluskatsetel võetakse järgmised mõõtmed: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämbaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmed (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt).

Hobuse välimikku hinnatakse eest-, kül- ja tagantvaates.

Hobusel peab olema tehtud ühe kuu jooksul enne finaalulevaatust tervisekontroll. Tervise või pärilike vigadega hobuseid ei hinnata. Hobust, kellel esineb mõigaslau, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänese kand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänese kannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib välimikku hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

Piirkondlikel ülevaatustel ja finaalulevaatustel hinnatakse järgmiseid valikutunnuseid:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp
- g) hüpe
- h) üldmulje

Galopi ja hüppe hindamine noorhobuste ülevaatusel ei ole kohustuslik. Finaalülevaatusel on galopi ja hüppe hindamine täkkudel kohustuslik.

Lineaarsel hindamisel on valiku tunnused kantud lineaarse hindamise lehele.

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsanikuga:

1. samm
2. traav
3. galopp
4. hüpe
5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

1. galopp
2. hüppevõime
3. hüppestiil
4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.

Hinnete sõnalised väljendused on:

- 10 = suurepärase
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

8. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemise ja säilitamise kord, kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus.

Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja. Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõu-ja hindamiskomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Kontrollimise aluseks on järgmised dokumendid:

1. hobuse pass
2. hindamislehed
3. jõudluskatsete protokollid

Andmeid säilitatakse tähtajatult ning on kättesaadavad EHSi büroos, kodulehel www.ehs.ee ja aastaraamatus. Lineaarse hindamise andmed avaldatakse koostöös andmetöötlejaga kord aastas.

9. Andmete säilitamine, kontroll ja vastutus.

Tõuraamatusse kantud andmete säilitamine on tähtjatu, kontroll ja vastutus lasub EHS juhatusel.

II. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse

Eesti tõugu hobuse geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooli ja **Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli Keskusega**.

III. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord

Seaduslik alus ``Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise korrale`` on toodud aretusprogrammi ``Õiguslikud alused`` osas.

Jõudluskontrolli andmed avaldatakse jõudluskatsete ja võistluste protokollides, ning peale jõudluskatseid 14 päeva jooksul Seltsi kodulehel www.ehs.ee ning ilmuvas EHS aastaraamatus.

Kõigi jõudluskatsete andmed kantakse omaniku soovil hobuse passi.

Avalikustamise kontroll lasub EHS juhatusel ja vastutus tegevteenistusel.

IV. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistuse saamise nõuded ja tunnistuse väljaandmise kord

Praktilised jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid viiakse läbi piirkondlikel hobuste hindamistel hindamiskomisjoni liikme poolt. Jõudlusandmete kogumise koolitusi viiakse läbi koostöös Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja Eesti Maaülikooliga.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti tõugu hobuse säilitus- ja aretusprogrammist, koolitusprogrammi kestvus otsustatakse koolitaja poolt.

EHS väljastab koolitatud jõudlusandmete kogujale tunnistuse (lisa 11), kus on kirjas jõudlusandmete koguja tunnistuse kehtivuse aeg.

Enne kehtivusaja lõppu võib kehtetuks tunnistada jõudlusandmete koguja tunnistuse eesti hobuse kasvatajate haruseltsi juhatuse otsusega.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab EHS juhatus.

Andmeid säilitatakse vastavalt seaduses ettenähtud korrale.

Andmete kontrolli teostab EHS juhatus.